

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ**

**Κ.Ε.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΑΡ. ΠΡΩΤ.: 2870_2026
ΗΜΕΡ.: 22/7/2026**

Νέος Κώδικας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ν.5314/2026)

**Εγκύκλιος υπ' αριθ. 14/2026 για τις
Διεθνείς Συνεργασίες Δήμων και Περιφερειών**

Αριθμ. πρωτ.: 40941

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
1. Ευρωπαϊκά και Διεθνή Δίκτυα Πόλεων και Περιφερειών	5
2. Διεθνείς και Περιφερειακοί Οργανισμοί	7
3. Προγράμματα και Πρωτοβουλίες της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.....	7
4. Αδελφοποιήσεις Πόλεων και Περιφερειών	7
5. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ).....	9
6. Μνημόνια Φιλίας και Συνεργασίας & Πρωτόκολλα Συνεργασίας	10
7. Πολιτιστικές και Αθλητικές εκδηλώσεις	15
8. Δράσεις διεθνούς αλληλεγγύης και υποστήριξης σε φυσικές καταστροφές	15
9. Εκπροσώπηση στην Επιτροπή των Περιφερειών και στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης	16
10. Επιχειρησιακό Σχέδιο για τις Διεθνείς Συνεργασίες	17
11. Επιτροπή ελέγχου διεθνών και ευρωπαϊκών συνεργασιών των δήμων και των περιφερειών: Διαδικασία χορήγησης σύμφωνης γνώμης.....	21
Παράρτημα-Θεσμικό Πλαίσιο	25

Εισαγωγή

Με την παρούσα εγκύκλιο παρέχονται ενημέρωση και κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την αναδιαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τις διεθνείς συνεργασίες των δήμων και των περιφερειών, σύμφωνα με τα άρθρα 342 έως 344 του Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Κ.Τ.Α., ν. 5314/2026, Α'103). Με τις ρυθμίσεις αυτές ο Κώδικας δεν συγκεντρώνει και κωδικοποιεί απλώς το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις διεθνείς συνεργασίες των δήμων και των περιφερειών, αλλά το εκσυγχρονίζει, εισάγοντας τις εξής καινοτομίες:

- **Συστηματοποιείται και κωδικοποιείται για πρώτη φορά** σε ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο το σύνολο των μορφών διεθνών συνεργασιών των δήμων και των περιφερειών, συγκεντρώνοντας διάσπαρτες νομοθετικές ρυθμίσεις και αποσαφηνίζοντας τις επιτρεπόμενες μορφές διεθνούς δράσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.
- **Διευρύνεται το πεδίο των διεθνών συνεργασιών των δήμων**, καθώς αναγνωρίζεται ρητά η δυνατότητά τους να αναπτύσσουν τόσο διμερείς όσο και πολυμερείς συνεργασίες, όχι μόνο με αντίστοιχους οργανισμούς, αλλά και με λοιπούς δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς της αλλοδαπής, όπως πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα, αναπτυξιακούς οργανισμούς, επιμελητήρια, διεθνείς οργανισμούς κ.α.
- **Επεκτείνεται για πρώτη φορά ο θεσμός της αδελφοποίησης και στις περιφέρειες**, αίροντας έναν θεσμικό περιορισμό, σύμφωνα με τον οποίο οι σχέσεις αδελφοποίησης αναπτύσσονταν σχεδόν αποκλειστικά μεταξύ δήμων και πόλεων.
- **Θεσμοθετείται η δυνατότητα σύστασης υποστηρικτικών δομών διεθνών συνεργασιών**, όπως οι Επιτροπές Αδελφοποίησης, με σκοπό τον καλύτερο σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των διεθνών δράσεων των δήμων και των περιφερειών, καθώς και τη διασφάλιση της συνέχειας των συνεργασιών.
- **Εισάγεται η δυνατότητα κατάρτισης ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου διεθνών συνεργασιών**, μέσω του οποίου κάθε δήμος ή περιφέρεια μπορεί να διαμορφώνει μια συνεκτική στρατηγική διεθνοποίησης. Το σχέδιο αυτό δύναται να προσδιορίζει τις γεωγραφικές και θεματικές προτεραιότητες των διεθνών συνεργασιών, τους επιδιωκόμενους αναπτυξιακούς στόχους, τις δυνατότητες συμμετοχής σε ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα, καθώς και τους αναγκαίους μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων.

Οι νέες προβλέψεις σηματοδοτούν τη μετάβαση από ένα κατακερματισμένο και περιορισμένης εμβέλειας καθεστώς διεθνών συνεργασιών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε ένα ολοκληρωμένο θεσμικό μοντέλο τοπικής και περιφερειακής διπλωματίας (local and regional diplomacy). Οι διεθνείς συνεργασίες δεν αντιμετωπίζονται πλέον ως μεμονωμένες πρωτοβουλίες εξωστρέφειας, αλλά ως οργανικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής των δήμων και των περιφερειών, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της διοικητικής τους ικανότητας, στη μεταφορά τεχνογνωσίας, στην αξιοποίηση ευρωπαϊκών και διεθνών χρηματοδοτικών εργαλείων και στη διεύρυνση της διεθνούς παρουσίας της ελληνικής αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας.

Για πληροφορίες και διευκρινίσεις σχετικά με τα θέματα που αναπτύσσονται στην παρούσα εγκύκλιο, μπορείτε να απευθύνεστε στα στελέχη του Αυτοτελούς Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων:

Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα	Τηλέφωνο	Ηλεκτρονική διεύθυνση
Δρ. Αντώνης Καρβούνης	Προϊστάμενος	213 136 1114	a.karvounis@ypes.gov.gr
Έλλη Στυλιανίδη	Εισηγήτρια	213 136 1113	e.stilianidi@ypes.gov.gr
Αναστασία Κυπράκη	Γραφείο Μεταφράσεων	213 136 1134	a.kypraki@ypes.gov.gr

Την παρούσα εγκύκλιο μπορείτε να την αναζητήσετε και στο δικτυακό τόπο του Υπουργείου Εσωτερικών, στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.ypes.gr/>.

1. Ευρωπαϊκά και Διεθνή Δίκτυα Πόλεων και Περιφερειών

Σύμφωνα με το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας συνεργάζονται με αντίστοιχους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπούς φορείς της αλλοδαπής για τη συμμετοχή τους σε ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα και ενώσεις τοπικών και περιφερειακών αρχών με σκοπό την προαγωγή και διευκόλυνση της διακρατικής, διαπεριφερειακής, διασυνοριακής και εδαφικής συνεργασίας.

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία και πρακτική, τα διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών διακρίνονται στα εξής:

(α) Δίκτυα που συστήνονται από τις ίδιες τις τοπικές ή περιφερειακές αρχές (π.χ. Eurocities, United Cities and Local Governments (UCLG), Assembly of European Regions).

(β) Δίκτυα που συστήνονται με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και διεθνών οργανισμών (π.χ. European Local Inclusion & Social Action Network (ELISAN) της Ε.Ε., Cities for Local Integration Policies for Migrants (CLIP) του Συμβουλίου της Ευρώπης, European Network of Healthy Cities του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, Champion Mayors for Inclusive Growth του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης).

(γ) Δίκτυα που συστήνονται στο πλαίσιο ανταγωνιστικών και συγχρηματοδοτούμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων (π.χ. δίκτυα URBACT, INTERREG, Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες (CERV)).

(δ) Δίκτυα που συστήνονται με πρωτοβουλία ιδιωτών και φιланθρωπικών ιδρυμάτων (π.χ. Global Parliament of Mayors του Αμερικανού ακαδημαϊκού Benjamin Barber, 100 Resilient Cities (100RC) του Ιδρύματος Rockefeller, C40 του ιδρύματος Bloomberg Philanthropies).

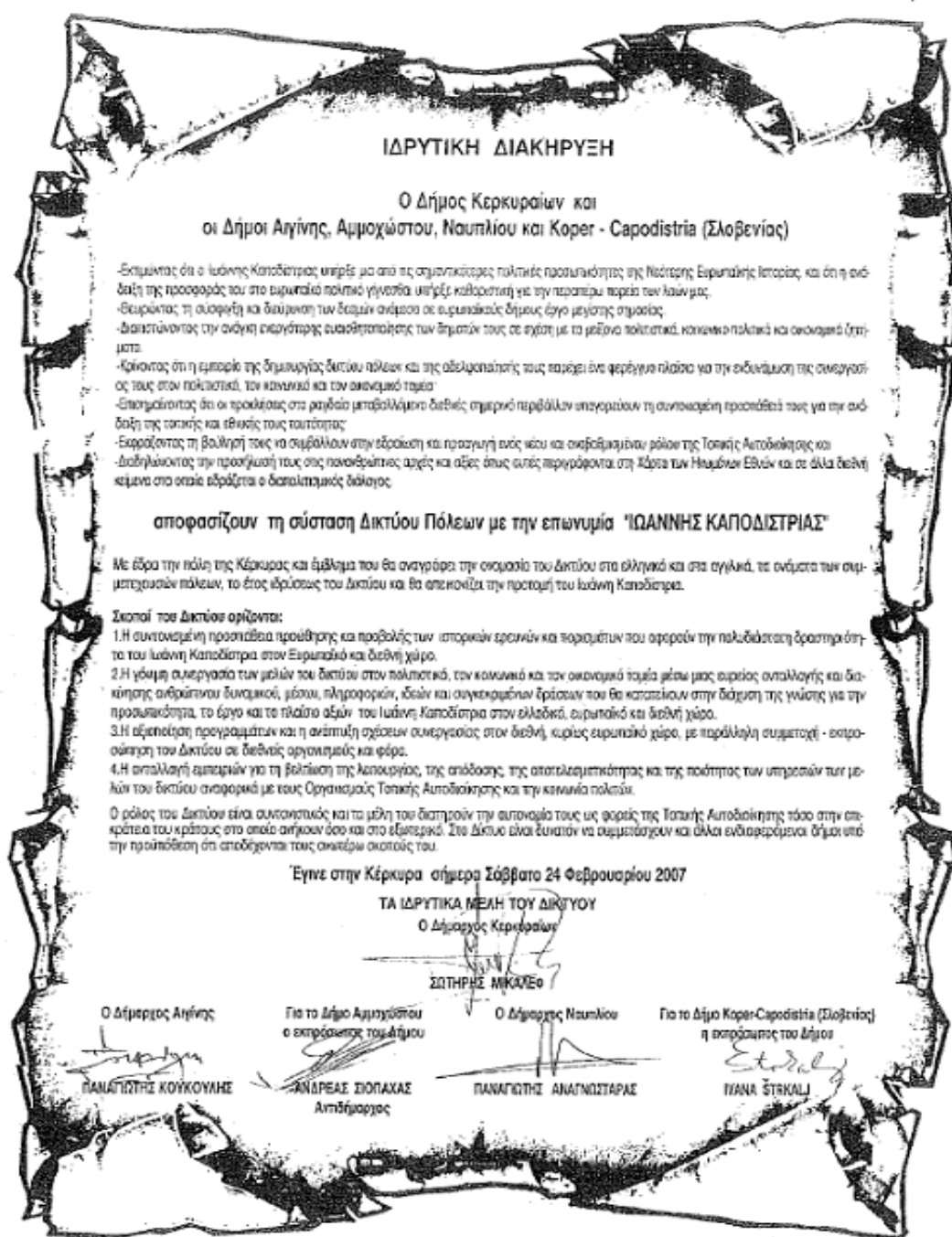
Σε επιχειρησιακό επίπεδο, ένα δίκτυο συστήνεται βάσει ενός κειμένου διακήρυξης και λειτουργεί σύμφωνα με συγκεκριμένο καταστατικό. Με τη διακήρυξή του, το δίκτυο καθορίζει την ονομασία, τους λόγους που οδήγησαν τα συμμετέχοντα μέρη στη σύστασή του, την αποστολή του, τους επιμέρους στόχους και δράσεις του, τα μέσα υλοποίησης των στόχων του, καθώς και την έδρα του. Πέραν των στοιχείων της διακήρυξης, στο καταστατικό του δικτύου περιλαμβάνονται, επιπλέον, οι πόροι, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών, η διοίκησή τους και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την οργάνωση και τη λειτουργία τους. Για τη συμμετοχή των δήμων και περιφερειών σε αυτά τα δίκτυα απαιτείται απόφαση των οικείων συμβουλίων τους. Ειδικότερα, όσον αφορά τα ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών που έχουν την έδρα τους στη χώρα μας, αυτά λειτουργούν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 741 του Αστικού Κώδικα (π.δ. 456/1984, Α' 164) ως αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες (Α.Μ.Κ.Ε.).

Με την παρ. 8 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α. προβλέπεται η δυνατότητα απόσπασης υπαλλήλου δήμου ή περιφέρειας για τη γραμματειακή υποστήριξη δικτύων πόλεων, περιφερειών και ενώσεων αυτών, στα οποία συμμετέχει ο οικείος δήμος ή περιφέρεια. Η απόσπαση πραγματοποιείται κατόπιν αίτησης του υπαλλήλου, απόφασης του διοικούντος οργάνου του δικτύου και σύμφωνης γνώμης του οικείου δημάρχου ή περιφερειάρχη, έχει διάρκεια δύο (2) ετών με δυνατότητα ισόχρονης παράτασης, ενώ η μισθοδοσία του αποσπασμένου υπαλλήλου εξασκοιουθεί να βαρύνει το δήμο ή την περιφέρεια προέλευσής του. Η ρύθμιση αυτή αποσκοπεί στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των δικτύων και στην ενίσχυση της θεσμικής συμμετοχής των ΟΤΑ σε εθνικές και διεθνείς συμπράξεις, μέσω της παροχής εξειδικευμένης διοικητικής υποστήριξης.

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, η δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου τοπικών και περιφερειακών αρχών διανύει συγκεκριμένες φάσεις.

- i. Προσδιορισμός του επιδιωκόμενου στόχου (rationale).
- ii. Εξασφάλιση υποστήριξης (support).
- iii. Ανεύρεση εταίρων (partners).
- iv. Επισημοποίηση της σχέσης (convention).
- v. Κατανομή αρμοδιοτήτων και οργανωτική δομή (responsibilities - structure)
- vi. Δημοσιοποίηση της συνεργασίας (communication).
- vii. Παρακολούθηση-αξιολόγηση δράσεων (monitor-review).

Παράδειγμα 1: Η ιδρυτική διακήρυξη του διεθνούς δικτύου πόλεων «Ιωάννης Καποδίστριας»

2. Διεθνείς και Περιφερειακοί Οργανισμοί

Με την περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α. προβλέπεται η συμμετοχή των δήμων και των περιφερειών σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, διευρύνοντας, με αυτόν τον τρόπο το πεδίο των διεθνών συνεργασιών της τοπικής αυτοδιοίκησης πέραν των δικτύων πόλεων και περιφερειών ή των ενώσεών τους. Ενδεικτικά, στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν διεθνείς ή περιφερειακοί οργανισμοί, θεσμικές πρωτοβουλίες και συνεργατικά σχήματα, όπως, μεταξύ άλλων, εκείνα που δραστηριοποιούνται υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (UN-Habitat, United Nations Environment Programme (UNEP), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), της Ένωσης για τη Μεσόγειο, των περιφερειακών δομών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου, της Μεσογειακής Επιτροπής της Διάσκεψης Παράκτιων Περιφερειών κ.α..

3. Προγράμματα και Πρωτοβουλίες της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης

Επίσης, σύμφωνα με την περ. β) της παρ. 1 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας δύνανται να συμμετέχουν και σε ενωσιακές πρωτοβουλίες (βλ. ενδεικτικά, Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία (ΕUI), Ευρωπαϊκή Αποστολή «100 Κλιματικές-Ουδέτερες και Έξυπνες Πόλεις», Σύμφωνο Δημάρχων, Πρόκληση για Ευφυείς Πόλεις (ICC), Πρωτοβουλία Πόλεων και Περιφερειών για την Ένταξη, Ευρωμεσογειακή Συνέλευση Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών) και προγράμματα (βλ. ανταγωνιστικά προγράμματα, όπως LIFE, ERASMUS+, CERV, Creative Europe, συγχρηματοδοτούμενα, όπως URBACT, INTERREG, καθώς και προγράμματα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου), αλλά και σε αντίστοιχες πρωτοβουλίες του Συμβουλίου της Ευρώπης (βλ. Intercultural Cities), αλλά και άλλων διεθνών οργανισμών (π.χ. Learning Cities της UNESCO).

4. Αδελφοποιήσεις Πόλεων και Περιφερειών

Σύμφωνα με το άρθρο 343 του Κ.Τ.Α, οι δήμοι και, για πρώτη φορά, και οι περιφέρειες, στο πλαίσιο μακροχρόνιων συνεργασιών τους με αντίστοιχους οργανισμούς της αλλοδαπής, μπορούν να αναπτύσσουν τις κατά νόμο πρωτοβουλίες τους για θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους και να προβαίνουν σε πράξεις αδελφοποίησης των οργανισμών τους, με στόχο τη μεταξύ τους προαγωγή των οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων, δημιουργώντας στενότερους και σε φιλικό κλίμα δεσμούς. Οι αδελφοποιήσεις υλοποιούνται με απόφαση των οικείων συμβουλίων και ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας διυπουργικής Επιτροπής (βλ. παρακάτω).

Σύμφωνα με την κοινή εμπειρία και τη διεθνή πρακτική, *οι αδελφοποιήσεις αποτελούν το επιστέγασμα μακρόχρονων, στοχευμένων, εθνικά επωφελών συνεργασιών.* Κατόπιν τούτου, η οργάνωση και η προώθηση των διαδικασιών αδελφοποίησης προϋποθέτει μια υποστηρικτική δομή. Σύμφωνα με την παρ. 3 του ανωτέρω άρθρου, αυτή μπορεί να είναι μια ανεξάρτητη οργάνωση, γνωστή ως *Επιτροπή Αδελφοποιήσεων.*

Παράδειγμα 2: Πρότυπο κείμενο Όρκου Αδελφοποίησης
(Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών-CEMR)

TWINNING OATH

We, (name) and (name),

Mayors of (country) and of (country)

Freely elected representatives of our fellow-citizens,

Certain that we act on behalf of the sincere wishes and real needs of our populations,

Aware that our civilisations and peoples found their origins in our ancient free local communities, that the spirit of liberty was first recorded in the freedom won by them, and later, in the local self-governments they were able to found,

Considering that history shall continue in a wider world, but that this world will be truly humane only in so far as men live freely in free cities,

Convinced of the necessity of respecting the principle of subsidiarity,

Affirming our value of respecting human rights, which we hold as inviolable and inalienable.

Recognizing that the growing interdependence of different national societies necessitates an international, global democratic order, the foundation for a real peace

Convinced that the ties that bind the towns of our continent constitute a fundamental element upon the path towards developing European citizenship and thus promote a Europe of human dimensions.

DO TAKE, ON THIS DAY, A SOLEMN OATH

According to the relationships established between our two countries,

To maintain permanent ties between the governments of our municipalities in order to promote our dialogue, to exchange our experiences and to implement all joint activities which may foster mutual improvement in all domains that fall within our competences,

To encourage and support exchanges between our fellow citizens in order to ensure, through greater mutual understanding and efficient cooperation, the true spirit of European brotherhood for our now common destiny,

To act according to the rules of hospitality, with respect for our diversities, in an atmosphere of trust and in a spirit of solidarity,

To guarantee for all people the possibility of participating in the exchanges between our two communities without discrimination of any form,

To promote the universal values of liberty, democracy, equality and the rule of Law, through our exchanges and cooperation,

Focus our efforts using all the means at our disposal to supporting the success of this essential undertaking for peace, progress and prosperity, which is :

EUROPEAN POLITICAL UNITY.

Place Date

Η Επιτροπή Αδελφοποιήσεων αποτελεί το κύριο όργανο συντονισμού και υλοποίησης των δράσεων αδελφοποίησης, στις οποίες μετέχουν οι αιρετοί της οικείας αρχής όσο και κάτοικοι σε εθελοντική βάση (εναλλακτικά και εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανισμών ή άλλων ενώσεων πολιτών). Οι πολιτιστικές, αθλητικές, καλλιτεχνικές, εθελοντικές ενώσεις είναι πάντοτε ενεργές και πρόθυμες να οργανώσουν και να υλοποιήσουν δράσεις αδελφοποίησης στις οποίες συμμετέχει η τοπική κοινότητα. Επίσης, τα σχολεία, είτε μέσω του διδακτικού προσωπικού, είτε με τη συνδρομή των μαθητών (e-twinning), πρωτοστατούν στις ανταλλαγές μεταξύ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Έργο της Επιτροπής Αδελφοποιήσεων είναι να διασφαλίσει τα εξής:

- Την προετοιμασία και το συντονισμό του προγράμματος δράσεων.
- Την εκτίμηση του οικονομικού κόστους των συγκεκριμένων δράσεων (έξοδα μετακινήσεων και διαμονής).
- Την αναζήτηση της αναγκαίας επιχορήγησης (π.χ. ευρωπαϊκό πρόγραμμα 'CERV, 2021-2027').
- Την εκπροσώπηση της τοπικής κοινωνίας.
- Την ενεργό συμμετοχή των κατοίκων.
- Τη συνέχεια των δράσεων, ανεξαρτήτως αλλαγών σε επίπεδο τοπικής αρχής.

Σύμφωνα με τις σύγχρονες ευρωπαϊκές πρακτικές, οι αδελφοποιήσεις αποτελούν *εργαλείο στρατηγικής διεθνοποίησης* των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και αποσκοπούν, όχι μόνο στην ανάπτυξη πολιτιστικών δεσμών, αλλά και στην ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, στη μεταφορά τεχνογνωσίας, στην υλοποίηση κοινών αναπτυξιακών δράσεων και στην αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών ευκαιριών. Οι αδελφοποιήσεις δεν περιορίζονται πλέον στις πολιτιστικές ανταλλαγές. Εξελίσσονται σε εργαλείο μακροχρόνιας θεσμικής συνεργασίας μεταξύ δήμων και περιφερειών, με έμφαση στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας, την ανάπτυξη κοινών έργων, τη βελτίωση των δημοτικών υπηρεσιών και τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Οι δε επιτυχημένες αδελφοποιήσεις βασίζονται σε συγκεκριμένο σχέδιο δράσης, με κοινές δραστηριότητες, εργαστήρια, εκπαιδεύσεις, ανταλλαγή καλών πρακτικών και από κοινού ανάπτυξη έργων, αντί να εξαντλούνται σε εθιμοτυπικές επισκέψεις. Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας (πολίτες, σχολεία, νέοι, πολιτιστικοί και αθλητικοί φορείς) αποτελεί κρίσιμο παράγοντα βιωσιμότητας των αδελφοποιήσεων και ενισχύει το μακροχρόνιο χαρακτήρα τους. Τέλος, οι αδελφοποιήσεις μπορούν να λειτουργήσουν ως βάση για τη δημιουργία εταιρικών σχημάτων (consortia) και την υποβολή κοινών προτάσεων σε ευρωπαϊκές προσκλήσεις, ιδίως στο πρόγραμμα CERV και σε άλλα προγράμματα της Ε.Ε..

5. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ)

Με την παρ. 3 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας δύνανται να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκούς Ομίλους Εδαφικής Συνεργασίας (Ε.Ο.Ε.Σ.).

Πιο συγκεκριμένα, με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) (L 210), θεσπίστηκαν οι Ε.Ο.Ε.Σ., δυνάμει του εδαφ.γ του άρθρου 175 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο προβλέπει ειδικές δράσεις προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής συνοχής. Μέλη του Ε.Ο.Ε.Σ. μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες νομικές οντότητες που βρίσκονται στο έδαφος τουλάχιστον δύο (2) κρατών-μελών:

- α) Κράτη μέλη ή αρχές σε εθνικό επίπεδο.
- β) Περιφέρειες.
- γ) Δήμοι.
- δ) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

ε) Δημόσιες Επιχειρήσεις ιδιωτικού δικαίου (της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος,

της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ (L 94)).

στ) Επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί η παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος.

ζ) Εθνικές, περιφερειακές, τοπικές αρχές ή οργανισμοί ή δημόσιες επιχειρήσεις Τρίτων χωρών. Με τα άρθρα 108 έως 113 του ν.4483/2017 ρυθμίστηκαν τα μέσα και η δυνατότητα να ανταποκριθούν οι Ε.Ο.Ε.Σ. που έχουν την έδρα στη χώρα μας στον προβλεπόμενο από την ενωσιακή νομοθεσία αναπτυξιακό ρόλο τους¹.

Όπως και στην περίπτωση των δικτύων, στο πλαίσιο της υποστήριξης της εύρυθμης λειτουργίας και της επιχειρησιακής ικανότητας των Ε.Ο.Ε.Σ., για την αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και την επιτυχή υλοποίηση των στόχων της εδαφικής συνεργασίας, με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α. παρέχεται η δυνατότητα μετακίνησης προσωπικού από δήμους ή περιφέρειες-μέλη σε Ομίλους.

6. Μνημόνια Φιλίας και Συνεργασίας και Πρωτόκολλα Συνεργασίας

Εκτός από τη συμμετοχή τους σε δίκτυα, αδελφοποιήσεις πόλεων, ευρωπαϊκά προγράμματα, πρωτοβουλίες και Ε.Ο.Ε.Σ., σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., οι δήμοι και οι περιφέρειες της χώρας μπορούν να συνάπτουν μνημόνια φιλίας και συνεργασίας, καθώς και πρωτόκολλα συνεργασίας για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών που ενισχύουν τη μεταξύ των τοπικών κοινωνιών συναντίληψη, την αμοιβαία κατανόηση και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, καθώς και για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής των συμμετεχουσών τοπικών κοινωνιών.

Ειδικότερα, τα μνημόνια φιλίας και συνεργασίας αποτελούν συνήθως προκαταρκτικά έγγραφα διεθνούς συνεργασίας μεταξύ δύο ή περισσότερων δήμων ή περιφερειών. Ο χαρακτήρας τους είναι πιο «χαλαρός» από μία πλήρη συμβατική συμφωνία, δηλαδή περιγράφουν βούληση, πλαίσιο, στόχους, αλλά δεν περιλαμβάνουν απαραίτητα δεσμεύσεις για ανάληψη κοινών δράσεων. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ένα μνημόνιο οφείλει:

- (1) να αναγνωρίζει τα συμβαλλόμενα μέρη,
- (2) να ορίζει το αντικείμενο και τους στόχους,
- (3) να συνοψίζει τους βασικούς όρους της συνεργασίας, και

(4) να υπογράφεται από όλα τα μέρη. Διεθνώς, μνημόνια χρησιμοποιούνται ως «πρώτο βήμα» συνεργασίας, ως «προκαταρκτικό στάδιο» πριν τη σύνταξη πιο λεπτομερούς Συμφωνίας, δηλαδή επιτρέπουν στους δήμους και στις περιφέρειες να διερευνήσουν δυνατότητες συνεργασίας χωρίς να αναλάβουν αμέσως πλήρη δέσμευση για συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που μελλοντικά θα εξειδικευθούν σε ένα Πρωτόκολλο Συνεργασίας.

Πράγματι, όταν η συνεργασία ωριμάζει, δηλαδή όταν τα μέρη έχουν συμφωνήσει σε δράσεις, πόρους και διαδικασίες, μεταβαίνουν συνήθως σε Συμφωνία/Πρωτόκολλο Συνεργασίας (Cooperation Agreement). Εδώ το έγγραφο είναι πιο λεπτομερές, με σαφείς δεσμεύσεις, κατανομή πόρων, νομικές/διοικητικές ρήτρες, καθορισμένες δραστηριότητες/έργα, διάρκεια, δομή διακυβέρνησης, διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης.

¹ Βλ. υπ' αριθ.28/34553/13-10-2017 (ΑΔΑ: 6438465ΧΘ7-ΗΒΦ) εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, όλα τα έγγραφα (μνημόνια, πρωτόκολλα, συμφωνίες) πρέπει να καταρτίζονται σε μια κοινά αποδεκτή από όλα τα μέρη γλώσσα (αγγλική), να περιλαμβάνουν τεχνικές/νομικές ρήτρες που εξασφαλίζουν λειτουργική σαφήνεια, διαφάνεια, λογοδοσία, βιωσιμότητα της δρομολογούμενης συνεργασίας μεταξύ φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης σε διεθνές επίπεδο. Οι παράμετροι αυτές ισχύουν εξίσου για συνεργασία δήμων και περιφερειών, με διαφοροποιήσεις ως προς την κλίμακα και το εύρος. Οι εν λόγω συμφωνίες θα πρέπει να περιέχουν ρυθμίσεις των οποίων η εφαρμογή συνάδει προς τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ και μπορούν να υλοποιηθούν νομίμως από αυτούς. Είναι, συνεπώς, σημαντικό οι ουσιαστικές διατάξεις της εκάστοτε συμφωνίας να περιγράφουν συνεργασίες που, με βάση την εσωτερική νομοθεσία, να μπορούν να πραγματοποιηθούν από τον εκάστοτε ΟΤΑ, και να καθιστούν σαφές ότι η συμφωνηθείσα συνεργασία αφορά αποκλειστικά και μόνον τους φορείς αυτούς.

Ενδεικτικά, μια συμφωνία θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής μέρη:

- i. Προσδιορισμός των μερών.
- ii. Αντικείμενο & στόχοι.
- iii. Διάρκεια, έναρξη, ανανέωση, λήξη: Καθορισμός ημερομηνίας έναρξης της συνεργασίας.
- iv. Διακυβέρνηση & λήψη αποφάσεων: Δομή διακυβέρνησης: Να περιγράφεται εάν υπάρχει Συντονιστική Επιτροπή, Project Manager, ομάδα εργασίας.
- v. Νομικές ρήτρες: ευθύνη, εγγυήσεις, ασφάλιση.
- vi. Διαχείριση απειλών & ανωτέρα βία (force majeure).
- vii. Διαφορές & διαιτησία.
- viii. Συμμόρφωση με το ενωσιακό νομικό πλαίσιο.
- ix. Διαφάνεια, συμμετοχή πολιτών & πρόσβαση σε πληροφορίες.
- x. Προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας (IP) & δεδομένων.

Παράδειγμα 3: Πρότυπα Συμφωνίας για Συνεργασίες με ΟΤΑ Τρίτων Χωρών και της ΕΕ**ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΔΗΜΟΥΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ
ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ**

Ο Δήμος/Η Περιφέρεια στην Ελληνική Δημοκρατία και ο Δήμος/η Περιφέρεια στην (όνομα χώρας) εκπροσωπούμενες, βάσει οικείων νόμων, από τον/την και από τον/την, αντίστοιχα, αποκαλούμενοι εφεξής «τα Μέρη»,

επιθυμώντας να ενδυναμώσουν τις σχέσεις τους και να διευρύνουν την αμοιβαία συνεργασία προς όφελος των τοπικών κοινωνιών,

αναγνωρίζοντας τη σημασία και τις δυνατότητες της αποτελεσματικής συνεργασίας και της ανταλλαγής εμπειριών των φορέων των Δήμων/Περιφερειών,

εκφράζοντας την πρόθεσή τους να συνδράμουν στην διεύρυνση των σχέσεων τους στους τομείς

συμφωνούν στα ακόλουθα:

ΑΡΘΡΟ 1

Τα Μέρη θα προχωρήσουν σε πρωτοβουλίες για την αμοιβαία επωφελή και ισότιμη συνεργασία τους, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας τους.

.....

ΑΡΘΡΟ ...

Τυχόν διαφορές που αφορούν την ερμηνεία ή/και την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας θα πρέπει να διευθετούνται μέσω διαβουλεύσεων μεταξύ των Μερών.

ΑΡΘΡΟ ...

Η παρούσα συμφωνία δύναται να τροποποιηθεί με αμοιβαία γραπτή συμφωνία των Μερών.

ΑΡΘΡΟ

Η παρούσα συμφωνία δεν αποτελεί διεθνή συμφωνία και δεν δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις που διέπονται από το διεθνές δίκαιο.

ΑΡΘΡΟ ...

Η παρούσα συμφωνία ισχύει από την ημερομηνία της υπογραφής της [και είναι αορίστου χρόνου ή και για ... έτη].

Κάθε μέρος μπορεί να τερματίσει την εφαρμογή της , αποστέλλοντας γραπτή ειδοποίηση προς το άλλο μέρος, τουλάχιστον μήνες νωρίτερα.

Υπογράφεται στην πόλη στις στην ελληνική, την (γλώσσα της χώρας-εταίρου) και την αγγλική γλώσσα με την ίδια νομική ισχύ. Σε περίπτωση αμφιβολίας κατισχύει το αγγλικό κείμενο.

ΔΗΜΟΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΔΗΜΟΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

_____ [υπογραφή] _____

_____ [υπογραφή] _____

_____ [ονομ/νυμο]

_____ [ονομ/νυμο]

**ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥΣ/ΕΣ
ΔΗΜΟΥΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ**

Ο Δήμος/Η Περιφέρεια στην Ελληνική Δημοκρατία και ο Δήμος/η Περιφέρεια στην (όνομα χώρας) εκπροσωπούμενες, βάσει οικείων νόμων, από τον/την και από τον/την, αντίστοιχα, αποκαλούμενοι εφεξής «τα Μέρη»,

έχοντας υπόψη το άρθρο 3 ΣΕΕ για την προαγωγή της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ,

έχοντας υπόψη τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας του Συμβουλίου της Ευρώπης,

συντασσόμενες πλήρως στο πνεύμα των αρχών της Λευκής Βίβλου για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών, στο πλαίσιο της οικοδόμησης της Ευρώπης μέσω συμπράξεων,

επιθυμώντας να ενδυναμώσουν τις σχέσεις τους και να διευρύνουν την αμοιβαία συνεργασία προς όφελος των τοπικών κοινωνιών,

αναγνωρίζοντας τη σημασία και τις δυνατότητες της αποτελεσματικής συνεργασίας και της ανταλλαγής εμπειριών των φορέων των Δήμων/Περιφερειών,

εκφράζοντας την πρόθεσή τους να συνδράμουν στην διεύρυνση των σχέσεων τους στους τομείς

συμφωνούν στα ακόλουθα:

ΑΡΘΡΟ 1

Τα Μέρη θα προχωρήσουν σε πρωτοβουλίες για την αμοιβαία επωφελή και ισότιμη συνεργασία τους, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας τους.

.....

ΑΡΘΡΟ ...

Τυχόν διαφορές που αφορούν την ερμηνεία ή/και την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας θα πρέπει να διευθετούνται μέσω διαβουλεύσεων μεταξύ των Μερών.

ΑΡΘΡΟ ...

Η παρούσα συμφωνία δύναται να τροποποιηθεί με αμοιβαία γραπτή συμφωνία των Μερών.

ΑΡΘΡΟ

Η παρούσα συμφωνία δεν αποτελεί διεθνή συμφωνία και δεν δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις που διέπονται από το διεθνές δίκαιο.

ΑΡΘΡΟ ...

Η παρούσα συμφωνία ισχύει από την ημερομηνία της υπογραφής της [και είναι αορίστου χρόνου ή και για ... έτη].

Κάθε μέρος μπορεί να τερματίσει την εφαρμογή της, αποστέλλοντας γραπτή ειδοποίηση προς το άλλο μέρος, τουλάχιστον μήνες νωρίτερα.

Υπογράφεται στην πόλη στις στην ελληνική, την (γλώσσα της χώρας-εταίρου) και την αγγλική γλώσσα με την ίδια νομική ισχύ. Σε περίπτωση αμφιβολίας κατισχύει το αγγλικό κείμενο.

ΔΗΜΟΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΔΗΜΟΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

_____ [υπογραφή] _____	_____ [υπογραφή] _____
_____ [ονομ/νυμο] _____	_____ [ονομ/νυμο] _____

7. Πολιτιστικές και Αθλητικές εκδηλώσεις

Σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να πραγματοποιούν, σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, πολιτιστικές, αθλητικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και ανταλλαγές αποστολών για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος. Η διοργάνωση πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και αθλητικών εκδηλώσεων, καθώς και η πραγματοποίηση ανταλλαγών αποστολών μεταξύ δήμων και περιφερειών της χώρας και αντίστοιχων οργανισμών της αλλοδαπής, αποτελούν διαχρονικές και ουσιαστικές μορφές διεθνούς συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν στην ανάπτυξη σχέσεων φιλίας και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των τοπικών κοινωνιών, προάγουν το διαπολιτισμικό διάλογο και ενισχύουν τη συμμετοχή των πολιτών, ιδίως των νέων, σε κοινές πρωτοβουλίες που αναδεικνύουν την πολιτιστική ταυτότητα, την ιστορική κληρονομιά και τις κοινές ευρωπαϊκές και οικουμενικές αξίες.

Ενδεικτικά, οι δράσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν ανταλλαγές πολιτιστικών και καλλιτεχνικών συγκροτημάτων, χορωδιών, φιλαρμονικών, θεατρικών ομάδων και εικαστικών εκθέσεων, διοργάνωση φεστιβάλ, συνεδρίων και ημερίδων, ανταλλαγές μαθητικών, αθλητικών ή νεανικών αποστολών, αθλητικούς αγώνες και τουρνουά, δράσεις εθελοντισμού, προγράμματα φιλοξενίας αντιπροσωπειών, καθώς και κοινές εκπαιδευτικές, περιβαλλοντικές ή κοινωνικές πρωτοβουλίες. Οι δράσεις αυτές δύνανται να λειτουργήσουν ως αφετηρία για την ανάπτυξη σταθερότερων μορφών συνεργασίας, όπως η σύναψη μνημονίων συνεργασίας, η υλοποίηση κοινών έργων ή η συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα.

8. Δράσεις διεθνούς αλληλεγγύης και υποστήριξης σε φυσικές καταστροφές

Επίσης, σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να αναλάβουν ή να συμμετέχουν σε δράσεις διεθνούς

αλληλεγγύης και σε πρωτοβουλίες στις περιπτώσεις φυσικών καταστροφών. Οι δράσεις διεθνούς αλληλεγγύης αποτελούν έκφανση του σύγχρονου ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διεθνή συνεργασία και αποσκοπούν στην έμπρακτη υποστήριξη τοπικών κοινωνιών που αντιμετωπίζουν έκτακτες ανάγκες ή σοβαρές ανθρωπιστικές κρίσεις. Οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και σε συνεργασία με αρμόδιους εθνικούς ή διεθνείς φορείς, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που ενισχύουν την αλληλεγγύη μεταξύ των τοπικών κοινωνιών, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση των συνεπειών φυσικών καταστροφών, καταστάσεων έκτακτης ανάγκης ή άλλων κρίσεων.

Ενδεικτικά, οι δράσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας και βασικών ειδών πρώτης ανάγκης, τη διάθεση εξοπλισμού ή μηχανημάτων για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, την παροχή τεχνικής και διοικητικής συνδρομής, τη φιλοξενία πληγέντων ή αντιπροσωπειών για σκοπούς αποκατάστασης, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε θέματα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κρίσεων, καθώς και τη συμμετοχή σε κοινές δράσεις πρόληψης και αποκατάστασης μετά από σεισμούς, πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα ή άλλες καταστροφές.

Οι πρωτοβουλίες αυτές ενισχύουν την ανθεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών και προάγουν τις αρχές της αμοιβαίας συνδρομής και της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, η πρωτοβουλία «Bridges of Trust» και το πρόγραμμα «Cities4Cities/United4Ukraine», τα οποία υλοποιούνται από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (CEMR), την Ένωση Ουκρανικών Πόλεων και άλλους ευρωπαϊκούς φορείς για την πραγματοποίηση αδελφοποιήσεων και την υποστήριξη ουκρανικών δήμων, αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό ευρωπαϊκό παράδειγμα εφαρμογής της έννοιας της «διεθνούς αλληλεγγύης» μεταξύ δήμων και περιφερειών.

9. Εκπροσώπηση στην Επιτροπή των Περιφερειών και στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης

Περαιτέρω, σύμφωνα με την παρ.7 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., εκπρόσωποι των δήμων και των περιφερειών συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών και στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ειδικότερα, η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Ε.Ε., το οποίο απαρτίζεται από τοπικούς και περιφερειακούς εκλεγμένους εκπροσώπους από όλα τα κράτη μέλη. Μέσω της ΕτΠ, οι εκπρόσωποι αυτοί μπορούν να διατυπώνουν τη γνώμη τους σχετικά με τη νομοθεσία της ΕΕ που έχει άμεσο αντίκτυπο στις περιφέρειες και τις πόλεις. Κάθε χώρα ορίζει μέλη της επιλογής της, τα οποία διορίζονται με ανανεώσιμη θητεία πέντε (5) ετών από το Συμβούλιο της Ε.Ε. Ο δε αριθμός τους ανά χώρα εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού της εκάστοτε χώρας. Τα μέλη από μια χώρα αποτελούν την εθνική αντιπροσωπεία, η οποία αντικατοπτρίζει την πολιτική, γεωγραφική, περιφερειακή και τοπική ισορροπία της χώρας. Η Ελλάδα διαθέτει δώδεκα (12) τακτικά και δώδεκα (12) αναπληρωματικά μέλη, η ανάδειξη των οποίων προέρχεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, σε άμεση συνεργασία με τα συλλογικά όργανα των δήμων και των περιφερειών, δηλαδή την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Ε.) και την Ένωση Περιφερειών (ΕΝ.ΠΕ.).

Από το 2010 μέχρι και σήμερα, το Αυτοτελές Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων (ΑΤΔΕΣ) του Υπουργείου Εσωτερικών συντονίζει ένα δίκτυο

επικοινωνίας, των μελών της ΕτΠ με τη Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία Ε.Ε., με τα συναρμόδια Υπουργεία, καθώς και με την Εθνική Συντονίστρια της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στην ΕτΠ, προκειμένου να υπάρχει αμφίδρομη επικοινωνία, και να έχουν τα μέλη της ΕτΠ έγκαιρη ενημέρωση και πληροφόρηση για θέματα που συζητούνται τόσο στις Επιτροπές όσο και στην Ολομέλεια της ΕτΠ. Το δίκτυο επικοινωνίας είναι εξαιρετικά χρήσιμο, αφενός στον αναβαθμισμένο ρόλο που θα κληθούν οι αιρετοί εκπρόσωποι των κρατών-μελών της ΕτΠ να διαδραματίσουν, και αφετέρου, στις εν δυνάμει πολιτικές που αφορούν στη χώρα μας, καθώς η ΕτΠ είναι θεσμός, ο οποίος συμμετέχει στη διαμόρφωση του ενωσιακού δικαίου εν τη γενέσει του. Στο πλαίσιο αυτό, ζητούνται από το ΑΤΔΕΣ, μεταξύ άλλων, παρατηρήσεις, απόψεις και σχόλια από τα αρμόδια Υπουργεία επί των σχεδίων γνωμοδότησης της ΕτΠ, πριν από τις Συνόδους Ολομέλειας του οργάνου.

Από την άλλη μεριά, το Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης (Κογκρέσο) είναι μία πανευρωπαϊκή πολιτική συνέλευση συμβουλευτικού χαρακτήρα, τα εξακόσια σαράντα οκτώ (648) μέλη του οποίου κατέχουν εκλογικό αξίωμα (μπορεί να είναι δήμαρχοι ή περιφερειάρχες, δημοτικοί ή περιφερειακοί σύμβουλοι) και εκπροσωπούν πάνω από διακόσιες χιλιάδες (200.000) δημοτικές/περιφερειακές αρχές στα σαράντα επτά (47) κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ). Ο ρόλος του Κογκρέσου συνίσταται στην προώθηση της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας, στη βελτίωση της τοπικής και περιφερειακής διακυβέρνησης και στην ενδυνάμωση της τοπικής αυτονομίας των τοπικών αρχών. Αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εφαρμογή των αρχών του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ε.Χ.Τ.Α.), ενώ παράλληλα ενθαρρύνεται η διαδικασία περιφερειοποίησης και η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ πόλεων και περιφερειών. Κάθε εθνική αντιπροσωπεία έχει τακτικά και αναπληρωματικά μέλη, τα οποία διορίζονται από τα κράτη-μέλη για μία περίοδο πέντε (5) ετών, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διαδικασία κάθε ενός από αυτά. Να σημειωθεί πως η Ελλάδα διατηρεί επτά (7) έδρες τακτικών μελών και επτά (7) αναπληρωματικών μελών στο Κογκρέσο (όσες και στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση). Αναφορικά με τις ενέργειες ανανέωσης και αντικατάστασης των μελών της εθνικής αντιπροσωπείας στο Κογκρέσο, το Υπουργείο Εσωτερικών, σε άμεση συνεργασία με την Κ.Ε.Δ.Ε. και την ΕΝ.ΠΕ., μέσω της Μόνιμης Ελληνικής Αντιπροσωπείας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, αποστέλλει το έγγραφο με την πρόταση των συλλογικών οργάνων των δήμων και περιφερειών στη Γραμματεία του Κογκρέσου.

10. Επιχειρησιακό Σχέδιο για τις Διεθνείς Συνεργασίες

Ιδιαίτερη καινοτομία του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α. αποτελεί η πρόβλεψη της παρ. 6 για τη δυνατότητα κατάρτισης ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου διεθνών συνεργασιών από τους δήμους και τις περιφέρειες. Το σχέδιο αυτό αποτελεί εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού της διεθνούς δράσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς παρέχει τη δυνατότητα συγκρότησης ενός συνεκτικού πλαισίου προγραμματισμού, στο οποίο αποτυπώνονται η στρατηγική, οι επιδιωκόμενοι στόχοι, οι αναγκαίες ενέργειες, τα αναμενόμενα οφέλη και οι απαιτούμενοι οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι για την ανάπτυξη της διεθνούς παρουσίας του οικείου δήμου ή της περιφέρειας. Παράλληλα, η ίδια διάταξη προβλέπει τη δυνατότητα εγγραφής σχετικών πιστώσεων στον προϋπολογισμό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε οι διεθνείς συνεργασίες να εντάσσονται στον ετήσιο οικονομικό και επιχειρησιακό προγραμματισμό τους και να υποστηρίζονται από τους αναγκαίους πόρους. Η ρύθμιση αυτή αναβαθμίζει

ουσιαστικά τη διεθνή δραστηριότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία παύει να αντιμετωπίζεται ως αποσπασματική ή ευκαιριακή πρωτοβουλία και εντάσσεται στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Το ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο ιεράρχησης προτεραιοτήτων, συντονισμού των επιμέρους διεθνών δράσεων, αξιοποίησης ευρωπαϊκών και διεθνών χρηματοδοτικών προγραμμάτων και παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των συνεργασιών. Με τον τρόπο αυτό, οι διεθνείς σχέσεις των δήμων και των περιφερειών αποκτούν μεγαλύτερη θεσμική συνέχεια, στρατηγική στόχευση και λογοδοσία, ενισχύοντας τόσο την εξωστρέφεια της ελληνικής αυτοδιοίκησης όσο και τη συμβολή της στην τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία και πρακτική, ένα επιχειρησιακό σχέδιο διεθνών συνεργασιών ακολουθεί τα εξής βήματα:

α) Διαγνωστική μελέτη και αποτύπωση αναγκών

Η αφετηρία κάθε στρατηγικού σχεδίου διεθνών συνεργασιών είναι η ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος. Η φάση αυτή επιτρέπει στον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης να κατανοήσει πού βρίσκεται, ποια είναι τα δυνατά και αδύνατα σημεία του, ποιες ευκαιρίες διαθέτει, ποιες απειλές αντιμετωπίζει και πού θέλει να βρεθεί στο μέλλον (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (SWOT) and Political, Economic, Social, Technological, Environmental, Legal (PESTEL) Analysis). Για παράδειγμα, η στρατηγική της Μείζονος Περιφέρειας του Μάντσεστερ² βασίστηκε σε λεπτομερή αποτύπωση των υπαρχουσών διεθνών σχέσεων και επενδυτικών ροών, ενώ η Κοπεγχάγη προχώρησε σε εκτενή ανάλυση δημογραφικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων για να εντοπίσει τομείς συνεργασίας³. Αντίστοιχα, η Γλασκώβη ανέπτυξε το λεγόμενο Bonn Index⁴, ένα μηχανισμό αξιολόγησης των σχέσεων αδελφοποίησης, πολιτικής στήριξης, κοινωνικής συμμετοχής και δυνατότητας χρηματοδότησης. Αυτό το εργαλείο επιτρέπει συνεχή αποτίμηση της αξίας κάθε διεθνούς σχέσης.

β) Καθορισμός οράματος και στρατηγικών στόχων

Η δεύτερη φάση αφορά τον καθορισμό ενός σαφούς και ελκυστικού οράματος που συνδέει τη διεθνή παρουσία της πόλης ή της περιφέρειας με τοπικούς στόχους ανάπτυξης. Για παράδειγμα, η Περιφέρεια του Μάντσεστερ οραματίζεται «μια ανοιχτή, συνδεδεμένη και καινοτόμο περιφέρεια που δραστηριοποιείται παγκοσμίως για το τοπικό και διεθνές όφελος»⁵. Η Βαρκελώνη χρησιμοποιεί το πλαίσιο των πέντε (5) αξόνων (People, Planet, Prosperity, Peace, Partnerships)⁶, ενώ η Κοπεγχάγη συνδέει το όραμά της με την κλιματική ουδετερότητα⁷. Η Μελβούρνη διατυπώνει ένα όραμα οικονομικής διπλωματίας: να καταστεί «παγκόσμιος κόμβος βιώσιμης

² Βλ. Greater Manchester Combined Authority, *Greater Manchester International Strategy 2022-2025*, GMCA 2022.

³ Βλ. City of Copenhagen, *International Strategy for the City of Copenhagen 2021–2024*. Copenhagen Municipality 2021.

⁴ Βλ. City of Glasgow, *Glasgow International Strategy 2025–2030*, Glasgow City Council 2024.

⁵ Βλ. Greater Manchester Combined Authority, *Greater Manchester International...*, ο.π.

⁶ Βλ. Ajuntament de Barcelona, *Pla Director de Relacions Internacionals 2030*, Barcelona City Council 2020.

⁷ Βλ. City of Copenhagen, ο.π.

επιχειρηματικότητας», εστιάζοντας στη διασύνδεση με τις αγορές της Ασίας και της περιοχής ASEAN (Association of Southeast Asian Nations)⁸.

γ) Διαμόρφωση θεματικών αξόνων και επιχειρησιακών δράσεων

Το επιχειρησιακό σχέδιο εξειδικεύεται μέσα από θεματικούς άξονες, οι οποίοι συνοδεύονται από συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις, χρονοδιάγραμμα και μετρήσιμα αποτελέσματα.

Θεματικός Άξονας	Ενδεικτικές Δράσεις
Θεσμική ενίσχυση	Δημιουργία Γραφείου Διεθνών Σχέσεων, Αντιδημαρχία Εξωστρέφειας.
Ευρωπαϊκά και διεθνή έργα	Συμμετοχή σε προγράμματα Interreg, Horizon Europe, URBACT.
Πολιτιστική διπλωματία	Προγράμματα αδελφοποιήσεων πόλεων, φεστιβάλ, ανταλλαγές νέων.
Καινοτομία & Πράσινη ανάπτυξη	Συνεργασίες για «έξυπνες πόλεις», πράσινες τεχνολογίες.
Επικοινωνία & branding	Ανάπτυξη διεθνούς ταυτότητας και πλατφόρμας ενημέρωσης.
Διεθνής επιχειρηματικότητα	Business Partner City Networks, εμπορικές αποστολές, συστάδες επιχειρήσεων (clusters).

δ) Καθορισμός δεικτών απόδοσης και μηχανισμών αξιολόγησης

Η επιτυχία ενός επιχειρησιακού σχεδίου διεθνών συνεργασιών εξαρτάται από μετρήσιμους δείκτες εκροής και απόδοσης (Key Performance Indicators - KPIs) και από μηχανισμούς αξιολόγησης. Οι δείκτες μπορεί να περιλαμβάνουν τα εξής:

- αριθμό ενεργών διεθνών συνεργασιών,
- συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα,
- χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά προγράμματα,
- πλήθος διεθνών εκδηλώσεων ή αποστολών, και
- διεθνή αναγνωρισιμότητα της πόλης.

Το Παρίσι διαθέτει είκοσι επτά (27) τέτοιους δείκτες στη διεθνή στρατηγική του⁹, ενώ η Περιφέρεια του Μάντσεστερ παρακολουθεί ετήσια δεδομένα για εμπόριο, κινητικότητα φοιτητών και συμμετοχή σε δίκτυα. Η Γλασκώβη χρησιμοποιεί δείκτες κοινωνικής συμμετοχής και επίδρασης¹⁰, ενώ το Σάντερλαντ εφαρμόζει πολυετή αξιολόγηση ανά τετραετία, δημοσιοποιώντας τα αποτελέσματα για λόγους διαφάνειας¹¹.

⁸ Βλ. City of Melbourne, *Melbourne as a Global City. International Engagement Framework*, Melbourne City Council 2023.

⁹ Βλ. Ville de Paris, *Paris International Strategy 2030*, City of Paris 2021.

¹⁰ Βλ. City of Glasgow, *Glasgow International Strategy 2025–2030...* ο.π.

¹¹ Βλ. Sunderland Partnership, *International Strategy for Sunderland, 2008-2025*, Sunderland City Council 2008.

ε) Διακυβέρνηση, στελέχωση και χρηματοδότηση

Η επιτυχής εφαρμογή της διεθνούς στρατηγικής απαιτεί θεσμική δομή, εξειδικευμένο προσωπικό και βιώσιμη χρηματοδότηση. Η Περιφέρεια της Τοσκάνης διαθέτει αυτόνομη Διεύθυνση Ευρωπαϊκών και Διεθνών Σχέσεων με σταθερό προϋπολογισμό¹². Το Σάντερλαντ έχει συγκροτήσει ομάδα υποστήριξης της διεθνούς στρατηγικής της (International Strategy Steering Group) με τη συμμετοχή εκπροσώπων του δήμου, του πανεπιστημίου και του επιχειρηματικού τομέα, εξασφαλίζοντας οριζόντιο συντονισμό¹³.

στ) Ευθυγράμμιση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

Η ευθυγράμμιση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αποτελεί κεντρικό στοιχείο της διεθνούς δράσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι κυριότεροι στόχοι είναι οι εξής:

- ΣΒΑ 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες.
- ΣΒΑ 13: Δράση για το κλίμα.
- ΣΒΑ 17: Συνεργασίες για τους στόχους.

Η Κοπεγχάγη ενσωματώνει τους ΣΒΑ στο σχέδιό της για την κλιματική αλλαγή (Climate Plan 2025), ενώ η Βαρκελώνη τους συσχετίζει με κάθε δράση της διεθνούς στρατηγικής της για το 2030. Η Στοκχόλμη εκδίδει ετήσιες εκθέσεις για τη βιωσιμότητα (Sustainability Report), όπου παρουσιάζει τη συνεισφορά κάθε έργου της στους ΣΒΑ¹⁴.

ζ) Επικοινωνία, branding και συμμετοχή πολιτών

Η διεθνής στρατηγική αποκτά αξία όταν είναι ορατή, συμμετοχική και αναγνωρίσιμη. Οι επιτυχημένες πόλεις αναπτύσσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές «city branding», οι οποίες συνδέουν την ταυτότητα και τις αξίες τους με τη διεθνή απήχηση. Η Κοπεγχάγη χρησιμοποιεί το σύνθημα «Copenhagen – Liveable City», η Περιφέρεια του Μάντσεστερ το «We Are Greater», ενώ η Γλασκώβη αυτοπροσδιορίζεται ως «Commonwealth City» για να προωθήσει τη διαπολιτισμική της κληρονομιά. Η Μελβούρνη χρησιμοποιεί το «Globally Connected City» για να τονίσει τη διεθνή της επιχειρηματική δικτύωση¹⁵. Η επικοινωνιακή στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

- ψηφιακή πλατφόρμα διεθνών συνεργασιών,
- εκδηλώσεις θεματικού συμμετοχικού χαρακτήρα (π.χ. «Ημέρες Ευρώπης» ή «Τοπικής Γαστρονομίας»),
- εμπλοκή σχολείων και φορέων της διασποράς,
- συνεργασία με Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για την προβολή επιτυχιών,
- ανταλλαγή τεχνογνωσίας, τεχνολογίας και τεχνοτροπίας σχετικά με τις μεθόδους εξωστρέφειας των συνδεδεμένων με το δίκτυο εταίρων.

¹² Βλ. Regione Toscana, *Toscana: Strategia di Cooperazione Internazionale 2021–2027*, Regione Toscana 2022.

¹³ Βλ. Sunderland Partnership, ο.π.

¹⁴ Βλ. Stockholm Municipality, *Sustainability Report 2023*, City of Stockholm 2023.

¹⁵ Βλ. City of Melbourne, *Melbourne as a Global City...*, ο.π.

11. Επιτροπή ελέγχου διεθνών και ευρωπαϊκών συνεργασιών των δήμων και των περιφερειών: Διαδικασία χορήγησης σύμφωνης γνώμης

Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 342 του Κ.Τ.Α., τριμελής Επιτροπή που λειτουργεί στο Υπουργείο Εσωτερικών, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Εσωτερικών (πρόεδρος), του Υπουργείου Εξωτερικών, του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (όταν συζητούνται θέματα των ΕΟΕΣ), της Κ.Ε.Δ.Ε. (όταν συζητούνται θέματα των δήμων), της ΕΝ.Π.Ε. (όταν συζητούνται θέματα των περιφερειών), εγκρίνει τη συμβατότητα των διεθνών πρωτοβουλιών των δήμων και των περιφερειών ως προς τα εξής:

- (α) τις εθνικές πολιτικές,
- (β) την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία,
- (γ) το εύρος των αρμοδιοτήτων τους.

Η δε διαδικασία υποβολής των αιτημάτων των δήμων και περιφερειών προς την αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Εσωτερικών για τη χορήγηση της σχετικής σύμφωνης γνώμης, οφείλει να πληροί τουλάχιστον τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

i. Κάθε πρόταση δήμου ή περιφέρειας για τη συμμετοχή τους σε μια από τις ανωτέρω μορφές συνεργασίας, κρίνεται σκόπιμο να συνοδεύεται από απόφαση του οικείου συμβουλίου, επιτροπής ή άλλου συλλογικού οργάνου (στην περίπτωση νομικού τους προσώπου).

ii. Η απόφαση του συλλογικού οργάνου πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη. Η αιτιολογία της απόφασης πρέπει να αποτυπώνει με αναλυτικό τρόπο την προστιθέμενη αξία και τους τομείς της εν λόγω συνεργασίας με τον οργανισμό ή φορέα της αλληλοδαπής, τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος, τις προβλεπόμενες δαπάνες και να συνοδεύεται με κάθε δυνατή λεπτομέρεια από στοιχεία για τον αντίστοιχο οργανισμό ή φορέα με τον οποίο υπάρχει η βούληση συνεργασίας ή του δικτύου στο οποίο προτίθεται να συμμετάσχει. Ειδικότερα, στην περίπτωση των αδελφοποιήσεων πόλεων και περιφερειών, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι αδελφοποιήσεις δεν αποτελούν την απαρχή μιας συνεργασίας μεταξύ δύο οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά την απόληξη μακροχρόνιων ανταλλαγών και κοινών πρωτοβουλιών.

iii. Η απόφαση των οικείων συλλογικών οργάνων, με όλα τα συνοδευτικά έγγραφα, πρέπει να αποστέλλεται, με έντυπο ή ηλεκτρονικό τρόπο, άμεσα και έγκαιρα στη Γραμματεία της τριμελούς Επιτροπής στο Υπουργείο Εσωτερικών (Αυτοτελές Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, e-mail: international@ypes.gr), πριν από την πραγματοποίηση των προγραμματισμένων διεθνών εκδηλώσεων ή την υπογραφή των σχετικών πρωτοκόλλων συνεργασίας. Τούτο είναι απαραίτητο προκειμένου, προ της χορήγησης της αιτούμενης σύμφωνης γνώμης, να καταστεί δυνατή ενδεχόμενη επικοινωνία των μελών της Επιτροπής με τους ενδιαφερόμενους φορείς για παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων και οδηγιών. Σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή δεν θα εξετάζει αίτημα που αποστέλλεται στη Γραμματεία της καθυστερημένα ή συνοδευόμενο από ελλιπή στοιχεία.

iv. Σε περίπτωση που η Επιτροπή κρίνει αιτιολογημένα πως η συμμετοχή τυχόν ενδιαφερομένου ημεδαπού δήμου ή περιφέρειας σε διεθνείς συνεργασίες δεν είναι σύμφωνη με το διεθνές, ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο, ή ότι η πρωτοβουλία αυτή

δεν δικαιολογείται για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή γενικής πολιτικής της χώρας, με απόφασή της δύναται να απορρίψει το σχετικό αίτημα.

ν. Μετά τη λήψη της σύμφωνης γνώμης και την υλοποίηση της προτεινόμενης συνεργασίας, οι εμπλεκόμενοι δήμοι και περιφέρειες, στο πλαίσιο της τακτικής ενημέρωσης του σχετικού Μητρώου της Επιτροπής με τις εγκριθείσες πρωτοβουλίες, οφείλουν να μεριμνούν για την αποστολή στη Γραμματεία της των σχετικών εγγράφων (π.χ. τελικά κείμενα συμφωνιών ή πρωτοκόλλων αδελφοποίησης).

Η μη λήψη της σύμφωνης γνώμης της Επιτροπής από τους δήμους και τις περιφέρειες της χώρας δύναται να δυσχεράνει το έργο της υλοποίησης συνεργασιών με τους αλλοδαπούς εταίρους τους, ιδιαίτερα αν οι εν λόγω πρωτοβουλίες δεν προβάλλουν με εθνικά επωφελή τρόπο την εικόνα και τις πολιτικές της χώρας στο εξωτερικό.

Παρακαλούμε για την εφαρμογή των ανωτέρω, καθώς και για την ενημέρωση όλων των εμπλεκομένων υπηρεσιών.

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για περαιτέρω διευκρινίσεις και πληροφορίες.

Ο Υπουργός Εσωτερικών

Θεόδωρος Λιβάνιος

ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ:**1. Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας**

- Γραφεία Γραμματέων
- Γενικές Διευθύνσεις Εσωτερικής Λειτουργίας

2. Δήμοι της Χώρας

- Γραφεία Δημάρχων

3. Περιφέρειες της Χώρας

- Γραφεία Περιφερειαρχών

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:**1) Υπουργείο Εξωτερικών****(α) Διπλωματικό Γραφείο κ. Υπουργού**

(E-mail: dgyrex@mfa.gr)

(β) Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού και Δημόσιας Διπλωματίας

(E-mail: gapd@mfa.gr)

(γ) Α6 Δ/ση Αραβικών Χωρών και Μέσης Ανατολής,

υπ' όψιν Πρεσβευτή-Σύμβουλου Α', κας. Ι. Σκλήρη,

(E-mail: da6@mfa.gr, skliri@mfa.gr)

2) ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γεν. Γραμματεία ΕΣΠΑ,

Γεν. Διεύθυνση Στρατηγικής Σχεδιασμού & Υποστήριξης,

Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής και Σχεδιασμού (ΕΥΣΣ),

(E-mail: ggespa@minfin.gr, eyss@minfin.gr)

3) Κ.Ε.Δ.Ε.

(E-mail: info@kede.gr)

4) Ε.Ν.Π.Ε.

(E-mail: info@enpe.gr)

5) ΕΟΕΣ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΑ

(E-mail: amfiktio@otenet.gr)

6) ΕΟΕΣ ΕΥΞΕΙΝΗ ΠΟΛΗ

(E-mail: epolis@efxini.gr)

7) ΕΛΙΚΑΣ-ΑΜΚΕ

(E-mail: helicas.egtc@gmail.com)

8) ΕΟΕΣ CLIMANET/ GR-CY

(E-mail: climanet@thessaloniki.gr)

9) Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στην ΕΕ

(E-mail: mea.bruxelles@rp-grece.be)

10) Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στο Συμβούλιο της Ευρώπης

(E-mail: grdel.ce@mfa.gr, dontas.gerassimos@mfa.gr)

11) Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα

(Email: COMM-REP-ATHENS@ec.europa.eu)

12) Γραφείο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελλάδα

(E-mail: epathinai@europarl.europa.eu)

13) Εθνική Αντιπροσωπεία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, Υπόψη

Εθνικής Συντονίστριας, κας Κατερίνας Καράβολα,

(E-mail: eetaa@arcadis.be)

14) ΠΕΔ της Χώρας**15) Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης**

(E-mail: ekdd@ekdd.gr)

16)Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ ΑΕ.)

(E-mail: info@eetaa.gr)

**17) Πανελλήνια Ένωση Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης
“Κλεισθένης”**

(E-mail: kleisthenisorg@gmail.com)

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο κ. Υπουργού
2. Γραφείο κ. Υφυπουργού Τοπικής Αυτοδιοίκησης
3. Γραφείο κ. Υπηρεσιακού Γραμματέα
4. Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα Εσωτερικών και Οργάνωσης
5. Γραφείο κ. Γενικού Γραμματέα Αυτοδιοίκησης και Αποκέντρωσης
6. Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
7. Γενική Διεύθυνση Αποκέντρωσης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης
8. Γενική Διεύθυνση Οικονομικών ΤΑ και Αναπτυξιακής Πολιτικής
9. Υπηρεσία Συντονισμού
10. Δ/ση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (με την παράκληση να αναρτηθεί στο site του Υπουργείου, στη διαδρομή: Το Υπουργείο-Πολιτικές και δράσεις-Διεθνή και Ευρωπαϊκά Θέματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης-Νομικό Πλαίσιο Διεθνούς Δράσης ΟΤΑ-Εγκύκλιοι)

Παράρτημα-Θεσμικό Πλαίσιο

Τεύχος Α' 103/29.06.2026

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

4725

2. Οι λοιποί ορεινοί και νησιωτικοί δήμοι της χωρικής αρμοδιότητας της Υποστηρικτικής Υπηρεσίας δύναται να προβλέψουν την αντίστοιχη υπηρεσία, προκειμένου να ασκούν αυτοτελώς την οικεία αρμοδιότητα, με απόφαση του οικείου δημοτικού ή περιφερειακού συμβουλίου, αντίστοιχα, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού.

3. Ο δήμος ή η περιφέρεια στην οποία εδρεύει η Υποστηρικτική Υπηρεσία δύναται να ενισχύεται οικονομικά για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της με ειδική κατανομή Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, καθώς και να προτάσσεται η στελέχυσή της στην κατανομή θέσεων τακτικών υπαλλήλων και υπαλλήλων Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου.

Άρθρο 340

Υποστήριξη ορεινών και νησιωτικών δήμων από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Ανώνυμη Εταιρεία

1. Ορεινοί και νησιωτικοί δήμοι δύναται να υποστηρίζονται, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους από την «Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Ανώνυμη Εταιρεία Α.Ε.» (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.). Στην αιτιολογημένη απόφαση του οικείου δημοτικού συμβουλίου, περί της υποστήριξης των αρμοδιοτήτων του δήμου, και της αντίστοιχης σύμφωνης γνώμης της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. περιλαμβάνονται, κατ' ελάχιστο, το αντικείμενο της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, η διάρκεια άσκησης της, ο τρόπος έκδοσης των διοικητικών πράξεων και η αναλογούσα αμοιβή. Στην περίπτωση αυτή, το δικαίωμα υπογραφής για πράξεις που σχετίζονται με την ανατεθείσα αρμοδιότητα, δύναται να ασκείται από την Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.

2. Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. συγκροτείται Κεντρική Δομή Υποστήριξης ως αυτοτελής υπηρεσία της. Η υπηρεσία δύναται να αναλάβει ρόλο Κεντρικής Αρχής Αγορών (Κ.Α.Α.), της περ. 17 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016 (Α' 147), περί ορισμών, για προμήθειες, γενικές υπηρεσίες, μελέτες και τεχνικές υπηρεσίες προς όφελος των ορεινών και νησιωτικών δήμων.

Άρθρο 341

Μεταφορά μαθητών σε νησιωτικούς δήμους

1. Οι νησιωτικούς δήμους, η εδαφική έκταση των οποίων εκτείνεται στο σύνολο του νησιού, η μεταφορά μαθητών των δημόσιων σχολείων από τον τόπο κατοικίας τους προς τις σχολικές μονάδες και αντίστροφα κατά την παρ. 9 του άρθρου 2 του ν. 1566/1985 (Α' 167), περί διάρθρωσης και βαθμίδων της εκπαίδευσης και παροχών, ασκείται από τον νησιωτικό δήμο από το σχολικό έτος 2027-2028 και εφεξής. Στην περίπτωση αυτή, οι αποδιδόμενοι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι για την άσκηση της αρμοδιότητας, μεταβιβάζονται από την περιφέρεια στον νησιωτικό δήμο.

2. Από το παρόν άρθρο εξαιρούνται τα νησιά στην εδαφική έκταση των οποίων έχουν συσταθεί περισσότεροι από ένας δήμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Άρθρο 342

Διεθνείς συνεργασίες

1. Οι δήμοι και οι περιφέρειες συνεργάζονται με αντίστοιχους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και με λοιπούς φορείς της αλλοδαπής, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και υπό την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας:

α) Σε διεθνές επίπεδο, για την προαγωγή της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, καθώς και της συμμετοχής τους σε δίκτυα πόλεων και περιφερειών, καθώς και σε ενώσεων αυτών και σε λοιπούς διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς.

β) Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τη συμμετοχή τους σε δίκτυα πόλεων και περιφερειών, καθώς και σε προγράμματα, δίκτυα και πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Συμβουλίου της Ευρώπης και σε λοιπούς ευρωπαϊκούς οργανισμούς με σκοπό την προαγωγή και διευκόλυνση της διακρατικής, διαπεριφερειακής, διασυνοριακής και της εν γένει εδαφικής συνεργασίας.

2. Οι δήμοι και οι περιφέρειες, στο πλαίσιο της παρ. 1, δύναται να πραγματοποιούν πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές εκδηλώσεις και ανταλλαγές αποστολών για θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους, να συνάπτουν μνημόνια φιλίας και συνεργασίας, πρωτόκολλα συνεργασίας για θέματα συναντίληψης και την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους, καθώς και να συμμετέχουν σε δράσεις διεθνούς αλληλεγγύης, και σε δράσεις σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών, με την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών προς τις πληγείσες περιοχές.

3. Οι δήμοι και οι περιφέρειες δύνανται να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκούς Ομίλους Εδαφικής Συνεργασίας (Ε.Ο.Ε.Σ.), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εθνικό και ενωσιακό δίκαιο και ειδικότερα στα άρθρα 108 έως 113 του ν. 4483/2017 (Α' 107).

4. Επιτρέπεται η μετακίνηση υπαλλήλων από συμμετέχοντες δήμους ή περιφέρειες για τις ανάγκες εκπλήρωσης των καθηκόντων των Ε.Ο.Ε.Σ. για χρονικό διάστημα έως δύο (2) έτη, που μπορεί να παραταθεί για δύο (2) ακόμα έτη, εφόσον υφίσταται η υπηρεσιακή ανάγκη. Η μετακίνηση διενεργείται, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερόμενου υπαλλήλου, με κοινή απόφαση του δημάρχου ή περιφερειάρχη και του αρμόδιου προς διορισμό όργανο του Ε.Ο.Ε.Σ.. Με την απόφαση μετακίνησης καθορίζεται ο φορέας καταβολής των αποδοχών του προσωπικού που μετακινείται. Το προσωπικό μετακινείται με τη σχέση που υπηρετεί και εξακολουθεί να διέπεται από το υπηρεσιακό, μισθολογικό, ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς στο οποίο υπαγόταν πριν από τη μετακίνησή του.

5. Η συμβατότητα της δράσης των δήμων και των περιφερειών με τις εθνικές πολιτικές, την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία και σε σχέση με το εύρος των αρμοδιοτήτων τους, κρίνεται από τριμελή Επιτροπή που συστατάται για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση της παρ. 2 του άρθρου 344, περί εξουσιοδοτικών διατάξεων. Στην Επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι της Ένωσης Περιφερειών και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας.

6. Για την υλοποίηση των συνεργασιών των παρ. 1 έως 5, οι δήμοι και οι περιφέρειες δύνανται να προβλέπουν σχετική πίστωση στον αναλυτικό λογαριασμό του προϋπολογισμού τους, καθώς και να καταρτίζουν ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο όπου προβλέπονται η στρατηγική, οι στόχοι, οι συνέργειες, τα οφέλη και οι πόροι για την επωφελή εθνικά, περιφερειακά και τοπικά παρουσία τους σε διεθνή επίπεδο.

7. Οι δημοτικές και οι περιφερειακές αρχές εκπροσωπούνται στην αντιπροσωπευτική συνέλευση της Επιτροπής των Περιφερειών και στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σύμφωνα με το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο.

8. α) Για τη γραμματειακή υποστήριξη δικτύων πόλεων, περιφερειών και ενώσεων των παρ. 1 και παρ. 7 δύνανται να αποσπαστεί υπάλληλος δήμου ή περιφέρειας που είναι μέλος αυτού, μετά από αίτησή του.

β) Η απόσπαση γίνεται ύστερα από απόφαση του διοικούντος το δίκτυο οργάνου και σύμφωνη γνώμη του οικείου δημάρχου ή περιφερειάρχη, που είναι μέλος του δικτύου ή της ένωσης.

γ) Η διάρκεια της απόσπασης είναι διετής με δυνατότητα ισόχρονης παράτασης. Η μισθοδοσία του αποσπασμένου βαρύνει τον οικείο δήμο ή περιφέρεια.

Άρθρο 343

Αδελφοποιήσεις πόλεων και περιφερειών

1. Οι δήμοι και οι περιφέρειες, στο πλαίσιο μακροχρόνιας συνεργασίας τους με αντίστοιχους οργανισμούς χωρών της αλλοδαπής, δύνανται να αναπτύσσουν τις κατά νόμο πρωτοβουλίες τους για θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους και να προβαίνουν σε πράξεις αδελφοποίησης των πόλεών τους ή των περιφερειών τους, με στόχο τη μεταξύ τους προαγωγή των οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων.

2. Η αδελφοποίηση ή οποιοδήποτε άλλο είδος διεθνούς συνεργασίας κατά την παρ. 1, γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή αντίστοιχα του περιφερειακού συμβουλίου και ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής της παρ. 5 του άρθρου 342, περί διεθνών συνεργασιών.

3. Για την οργάνωση και προώθηση εθνικά και τοπικά επωφελών στόχων, καθώς και τον συντονισμό και την υλοποίηση των σχετικών δράσεων της διαδικασίας αδελφοποίησης, οι δήμοι και οι περιφέρειες δύνανται να συστήνουν Επιτροπή Αδελφοποιήσεων, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της τοπικής αρχής και της τοπικής κοινότητας.

4. Για τη μετακίνηση κάθε αιρετού εκπροσώπου δήμου ή περιφέρειας στο εξωτερικό για τις ανάγκες των αδελφοποιήσεων απαιτείται απόφαση της οικείας δημοτικής ή περιφερειακής επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 300, περί δαπανών μετακίνησης, εφόσον για την αδελφοποίηση έχει προηγηθεί η παροχή σύμφωνης γνώμης από την Επιτροπή της παρ. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΜΕΡΟΥΣ Β'

Άρθρο 344

Εξουσιοδοτικές διατάξεις

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, δύνανται να παρέχονται ειδικά κίνητρα και να προβλέπονται ειδικές χρηματοδοτήσεις για την κάλυψη άσκησης αρμοδιοτήτων από ορεινούς ή νησιωτικούς δήμους, ανάλογα με το εάν αυτές ασκούνται από τους ίδιους ή σε διαδημοτικό επίπεδο.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Εξωτερικών, συστήνεται η τριμελής Επιτροπή της παρ. 5 του άρθρου 342, περί διεθνών συνεργασιών και ρυθμίζονται το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της Επιτροπής και η αμοιβή των μελών της, καθώς και του γραμματέα της.

ΜΕΡΟΣ Γ'
ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΩΝ - ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΕΝΤΡΩΝ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ -
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΡΟΥΣ Γ'

Άρθρο 345

Σκοπός

Σκοπός του Μέρους Γ' του Βιβλίου Τρίτου του Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι η μεταφορά εντός του Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης αρμοδιοτήτων που έχουν αποδοθεί στους δήμους από λοιπά νομοθετήματα του Υπουργείου Εσωτερικών, καθώς και η πρόβλεψη ενός πιο ολοκληρωμένου και συνεκτικού θεσμικού πλαισίου για αυτά.

Άρθρο 346

Αντικείμενο

Αντικείμενο του Μέρους Γ' του Βιβλίου Τρίτου του Κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί η μεταφορά ρυθμίσεων στον παρόντα Κώδικα για:

- α) Τη δυνατότητα άσκησης από τους δήμους των αρμοδιοτήτων της λειτουργίας δημοτικής συγκοινωνίας, κοινωνικών παντοπωλείων, καθώς και της χορήγησης βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας,
- β) τις αρμοδιότητες της δημοτικής αστυνομίας και του τρόπου άσκησης τους και
- γ) την αδειοδότηση κέντρων διασκέδασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'
ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΩΝ

Άρθρο 347

Δημοτική συγκοινωνία

1. Οι δήμοι δύνανται να ασκούν συγκοινωνιακό έργο για την εξυπηρέτηση της μετακίνησης των κατοίκων της εδαφικής περιφέρειάς τους, εντός των διοικητικών τους ορίων, εφόσον το έργο αυτό δεν εξυπηρετείται επαρκώς από υφιστάμενη γραμμή, όπως τούτο διαπιστώνεται από τον οικείο περιφερειάρχη. Για την εκτέλεση του έργου αυτού επιτρέπεται, ύστερα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, η επιβολή κομίστρου, το οποίο έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα και καλύπτει αποκλειστικώς λειτουργικές ανάγκες.

2. Η εκτέλεση του συγκοινωνιακού έργου της παρ. 1 δύναται να ασκείται, με τις ίδιες προϋποθέσεις, και εκτός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου, με τελικό και μόνο σταθμό επιβίβασης και αποβίβασης, στην περίπτωση αυτή, την έδρα της περιφερειακής ενότητας.

3. Οι δήμοι δύνανται, επίσης, να διενεργούν μεταφορές για τη μετακίνηση:

- α) Κατοίκων που ανήκουν σε κοινωνικές ομάδες, όπως ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων και παιδιών, στους οποίους παρέχουν υπηρεσίες,
- β) των εργαζομένων στους οικείους Δήμους και στα νομικά πρόσωπα αυτών,
- γ) μαθητών και φοιτητών προς και από τα δημόσια σχολεία και τα πανεπιστημιακά ιδρύματα,
- δ) μαθητών για αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις,
- ε) αθλητικών συλλόγων για τη συμμετοχή σε επίσημες διοργανώσεις αναγνωρισμένης αθλητικής ομοσπονδίας και
- στ) πολιτιστικών συλλόγων.

Ειδικά για τη μεταφορά των εργαζομένων της περ. β) σε ορεινούς δήμους της παρ. 2 του άρθρου 8, η μετακίνηση είναι δυνατή και εκτός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου με σταθμό επιβίβασης και αποβίβασης την έδρα άλλου δήμου της ίδιας περιφερειακής ενότητας.

4. Η αρμοδιότητα του παρόντος ασκείται είτε με ιδιότητα μέσα είτε με τη χρήση των συνήθων αστικών ή υπεραστικών μέσων είτε με μίσθωση τουριστικών Δ.Χ. λεωφορείων. Για την εκτέλεση του συγκοινωνιακού έργου δεν απαιτείται προηγουμένως η έκδοση της απόφασης της παρ. 2 του άρθρου 1 της υπό στοιχεία οικ. Β-54871/4060/17.9.2003 απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών «Όροι, προϋποθέσεις και